

Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen lainsäädännöksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon uudistamisesta

Eduskunnalle on vuoden 1995 valtiopäivillä annettu hallituksen esitys n:o 96/1995 vp lainsäädännöksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanon uudistamisesta. Nyt koolla olevalle eduskunnalle on lakivaliokunta antanut asiaa mietintönsä n:o 7/1996 vp.

Eduskunta edellyttää, että oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä laativat tarvittavan ohjeiston ja lomakkeiston, sovittelijoille järjestetään valtakunnallinen perehdyttämiskoulutus, tuomareille järjeste-

tään niin ikän asianmukainen koulutus ja lain toteuttamisvaihetta varten varataan riittävät määrärahat.

Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää selvitystyön, jossa selvitetään mahdollisuudet tarkoituksenmukaisen sovittelun ohjausjärjestelmän luomiseen, ja tarvittaessa avustaa tällaisen järjestelmän toteuttamisessa.

Eduskunta on hylännyt ulosottolain 1 luvun 4 §:n muuttamista koskevan lakiehdotuksen ja hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tuomioistuimen päätös ja väliaikainen määräys (*päätös*) lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta pannaan täytäntöön siten kuin tässä laissa säädetään. Tämän lain säännöksiä, jotka koskevat lapsen huollosta annetun päätöksen täytäntöönpanoa, noudatetaan myös pantaessa täytäntöön tuomioistuimen päätöstä ja väliaikaista määräystä siitä, kenen luona lapsen tulee asua, sekä päätöstä lapsen luovuttamisesta huoltajalleen.

Sopimus, jonka sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettu kunnan toimielin (*sosiaalihuollon viranomainen*) on vahvistanut lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 8 §:n mukaisesti, pannaan täytäntöön tämän lain mukaisessa järjestyksessä kuten tuomioistuimen päätös, joka on saanut lainvoiman.

Tämän lain säännöksiä lapsen huoltoa tai

tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta noudatetaan myös haettaessa lapsen luovuttamista lailliselle huoltajalleen tai tapaamisoikeuden täytäntöönpanoa, jos lapsi on jonkun muun hoidossa kuin sen, jolla huoltajana, tapaamisoikeuden nojalla tai muulla laillisella perusteella on oikeus pitää lasta luonaan, vaikka sitä vastaan, jonka hoidossa lapsi on, ei ole 1 tai 2 momentissa tarkoitettua päätöstä tai sopimusta. Lapsen luovuttamista ei kuitenkaan voida hakea 4 §:n 2 momentin nojalla ulosottomieheltä.

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen ja lapsen palauttamista koskevan määräyksen täytäntöönpanosta säädetään 33 §:ssä.

2 §

Lapsen tahdon huomioon ottaminen

Jos lapsi on täyttänyt 12 vuotta, täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä vastoin lapsen tahtoa. Täytäntöönpanoon ei myöskään saa ryhtyä vastoin 12 vuotta nuoremman lapsen tahtoa, jos lapsi on niin kehittynyt, että hänen tahtonsa voidaan kiinnittää huomiota.

3 §

Lapsen suojaaminen täytäntöönpanon yhteydessä

Kaikki lapsen kohdistuvat toimenpiteet on suoritettava mahdollisimman hienovaraisesti ja lasta järkyttämättä.

Jos noutamista tai muuta toimenpidettä ei lapsen sairauden, järkyttyneen mielentilan tai muun syyn takia voida suorittaa, se on siirrettävä myöhempään ajankohtaan.

4 §

Täytäntöönpanon hakeminen

Täytäntöönpanoa haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä lapsella hakijan vastapuolella on asuinpaikka tai missä jompi kumpi heistä oleskelee. Jollei lapsen taikka hakijan vastapuolen asuin- tai oleskelupaikkaa ole voitu selvittää, täytäntöönpanoa haetaan siltä käräjäoikeudelta, jonka tuomiopiirissä hakija asuu tai, jos hän ei asu Suomessa, Helsingin käräjäoikeudelta.

Lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa voidaan kuitenkin hakea lapsen asuin- tai oleskelupaikan ulosottomieheltä, jos huoltoa koskevan päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta.

Täytäntöönpanoa koskeva hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemukseen on liitettävä päätös alkuperäisenä tai päätöksen antaneen viranomaisen oikeaksi todistamana jäljennöksenä.

5 §

Asian siirtäminen

Jos käräjäoikeus katsoo, että se ei ole toimivaltainen käsittelemään hakemusta, asia on hakijan pyynnöstä siirrettävä toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Toimivaltainen käräjäoikeus voi siirtää asian toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, jos asian käsitteleminen siellä on selvästi tarkoituksenmukaisempaa.

Jos täytäntöönpanoa on 4 §:n 1 momentin nojalla haettu hakijan asuinpaikan käräjäoikeudelta tai Helsingin käräjäoikeudelta, tämän tulee 32 §:n 2 momentin nojalla pyytää poliisilta virka-apua lapsen ja hakijan vastapuolen olinpaikan selville saamiseksi. Jos tällöin myös jokin toinen käräjäoikeus todetaan toimivaltaiseksi, asia voidaan siirtää 1 momentin mukaisesti. Kunnes asia on siir-

retty, käräjäoikeuden tulee kuitenkin ryhtyä sille tämän lain mukaan kuuluviin toimenpiteisiin asiassa.

Siirtävän käräjäoikeuden asiaan liittyvät päätökset ja muut toimenpiteet ovat voimassa, kunnes se käräjäoikeus, johon asia on siirretty, toisin määrää. Asiaa ei saa siirtää takaisin, elleivät uudet erityiset syyt sitä vaadi. Jos käräjäoikeus, johon asia on siirretty toimivaltaa vailla olevasta tuomioistuimesta, katsoo, että se ei ole asiassa toimivaltainen, sen on jätettävä asia tutkimatta.

2 luku

Täytäntöönpanosovittelu

6 §

Sovittelijan määrääminen

Kun hakemus on saapunut käräjäoikeudelle, sen on annettava 9 §:n nojalla nimetyn henkilön (*sovittelija*) tehtäväksi järjestää asiassa sovittelu. Perustellusta syystä käräjäoikeus voi määrätä sovittelijaksi muunkin sopivan henkilön. Tarvittaessa sovittelutehtävä voidaan antaa kahdelle tai useammalle sovittelijalle.

Sovittelu voidaan jättää toimittamatta, jos:

- 1) lapsen etu vaatii, että päätös on painavista syistä pantava heti täytäntöön;
- 2) aikaisemmin toimitetun sovittelun perusteella on ilmeistä, että sovittelu jää tuloksettomaksi; tai
- 3) huoltoa koskevan päätöksen antamisesta on kulunut vähemmän kuin kolme kuukautta, jollei sovittelun järjestämiseen ole erityistä syytä.

7 §

Sovittelun tarkoitus ja sovittelun toimittaminen

Sovittelun tarkoituksena on edistää asianosaisten yhteistoimintaa lapsen hyvinvoinnin toteuttamiseksi täytäntöön pantavana olevan päätöksen edellyttämällä tavalla.

Sovittelijan tulee heti henkilökohtaisesti ottaa yhteys asianosaisiin. Hänen on pyrittävä järjestämään asianosaisten kesken myös yhteinen neuvottelu.

Sovittelijan tulee keskustella henkilökohtaisesti lapsen kanssa, jos se lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen on mahdollista. Keskustelussa on pyrittävä selvittämään lapsen omat toivomukset ja mielipide siten kuin

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

Käräjäoikeus voi antaa sovittelijalle tehtävän suorittamisesta tarkempia ohjeita.

8 §

Sovittelun aika, sovittelukertomus ja salassapidettävä tieto

Sovittelijan tulee käräjäoikeuden määräämässä ajassa toimittaa tälle kertomus niistä toimenpiteistä, joihin hän on ryhtynyt. Sanoitua aikaa ei ilman pakottavaa syytä saa määrätä neljää viikkoa pitemmäksi. Sovittelijan perustellusta pyynnöstä käräjäoikeus voi kuitenkin pidentää sovittelun määräaikaa.

Jollei sovittelu ole johtanut tulokseen, kertomuksessa on puolueettomasti ja totuudenmukaisesti tuotava esiin ne seikat, joilla saattaa olla merkitystä asian ratkaisemisessa. Jos käräjäoikeus tapaamisoikeutta koskevassa täytäntöönpanossa sovittelijan kertomuksen saatuaan kuitenkin katsoo, että sovittelun jatkaminen edistää asianosaisten yhteistoimintaa, se voi täytäntöönpanomääräystä antamatta määrätä sovittelijan jatkamaan sovittelua. Sovittelijan tulee tällöin antaa käräjäoikeudelle 1 momentissa säädettyssä määräajassa uusi kertomus.

Jos käräjäoikeus katsoo, että sovittelijan kertomus on puutteellinen, tai jos asiaa käsiteltäessä on tullut esiin uusia seikkoja, joiden johdosta kertomuksen täydentäminen on tarpeen, sovittelijan tulee käräjäoikeuden määräämässä ajassa täydentää kertomustaan.

Sovittelijalla on oikeus saada asiassa sosiaalihuoltolain (710/82) 56 §:n 1 momentin mukaisesti tietoa sekä sanotun pykälän 3 momentissa tarkoitettua virka-apua. Sovittelijan salassapitovelvollisuudesta on voimassa mitä sosiaalihuoltolaissa säädetään. Sovittelijan kertomukseen voidaan kuitenkin ottaa myös sellaista tietoa, joka on pidettävä salassa, jos se on lapsen edun kannalta välttämätöntä. Kertomukseen otettu tieto on tällöin pidettävä salassa. Tuomioistuin saa luovuttaa tiedon vain sen asian asianosaiselle, jonka käsittelemiseksi tieto on saatu, ja toiselle saman päätöksen täytäntöönpanoon osallistuvalla tuomioistuimella tai viranomaisella.

9 §

Sovittelijan nimeäminen

Sosiaalihuollon viranomaisen tulee nimetä

riittävä määrä henkilöitä hoitamaan tämän lain 6—8 §:ssä tarkoitettuja sovittelutehtäviä kunnassa. Sovittelijaksi voidaan nimetä ainoastaan lasten ja perheiden kanssa tehtävään psykologiseen, psykiatriseen tai sosiaalityöhön taikka lastensuojeluun perehtynyt henkilö. Nimeämisestä ja sen peruuttamisesta on viipymättä ilmoitettava käräjäoikeudelle.

3 luku

Asian käsittely tuomioistuimessa

10 §

Noudatettavat säännökset

Jollei tässä laissa toisin säädetä, täytäntöönpanoa koskevan asian käsittelyyn tuomioistuimessa sovelletaan mitä hakemusasiasta säädetään.

Käräjäoikeuden päätöstä koskeva muutoksenhakemus on heti lähetettävä hovioikeuteen ja hovioikeuden on heti päätettävä täytäntöönpanon keskeyttämisestä niin kuin 28 §:ssä säädetään. Asia on kaikissa oikeusasteissa käsiteltävä kiireellisenä.

11 §

Lapsen kuuleminen tuomioistuimessa

Tuomioistuin voi kuulla lasta noudattaen soveltuvin osin mitä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 11 §:ssä ja 15 §:n 2 momentissa säädetään.

12 §

Muu selvitys

Jos asiaa käsitellään tuomioistuimen istunnossa, voidaan sovittelija kutsua istuntoon kuultavaksi.

Milloin asian selvittämiseksi on tarpeellista, tuomioistuimen tulee hankkia valtion tai kunnan viranomaisen lausunto asiasta ja kuulla henkilöitä, jotka voivat antaa asiasta tietoja. Henkilö, jota kuullaan tuomioistuimessa, voi ilmaista tiedon, joka on säädetty tai määrätty pidettäväksi salassa, jos tieto on otettu tai olisi voitu ottaa 8 §:n 4 momentin nojalla sovittelijan kertomukseen. Kun tuomioistuimessa esitetään salassa pidettävän tiedon sisältävä sovittelijan kertomus tai kuultava ilmaisee mainitun tiedon, suullinen käsittely on tarpeellisin osin toimitettava yleisön läsnäolematta ja oikeuden-

käyntiaineisto on pidettävä tarpeellisin osin salassa noudattaen soveltuvin osin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/84) säännöksiä.

Tuomioistuin voi myös määrätä, että lapsi on sosiaalihuollon viranomaisen osoittaman lääkärin tai muun asiantuntijan tutkittava. Määräyksen noudattamiseksi huoltajalle asetettavasta velvoituksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä eräistä veri- ja muita periytyviä ominaisuuksia koskevista tutkimuksista annetussa laissa (702/75) säädetään.

4 luku

Tuomioistuimen päätös täytäntöönpanoasiassa

13 §

*Tapaamisoikeutta koskevien ehtojen täsmen-
täminen tai väliaikainen muuttaminen*

Tuomioistuin voi pyynnöstä käsittelyn ajaksi tai muutoin väliaikaisesti taikka vähäisessä määrin pysyvästi muuttaa tai tämentää tapaamisoikeutta koskevia ehtoja, jos se edistää tapaamisoikeuden toteuttamista ja on lapsen edun mukaista. Ehtoja saa muuttaa pysyvästi vain, jos täytäntöönpantavana oleva päätös on lainvoimainen.

14 §

Hakemuksen hylkääminen lapsen edun vuoksi

Käräjäoikeuden on hylättävä hakemus, jos täytäntöönpano olosuhteiden muuttumisen tai muun syyn vuoksi on selvästi lapsen edun vastaista.

Jos hakemus kuitenkin koskee lapsen luovuttamista lailliselle huoltajalleen 1 §:n 3 momentin nojalla, käräjäoikeus voi hylätä hakemuksen vain:

1) jos lapsi on annettu hoidettavaksi huoltajan suostumuksella ja on aihetta olettaa, että lapsen luovuttaminen takaisin huoltajalleen saattaisi olla vastoin lapsen etua ottaen huomioon hoitosuhteen kestoaika, lapsen ja huoltajan välinen yhteydenpito sekä heidän välillään vallitsevan suhteen laatu; tai

2) jos lapsen etu muutoin painavista syistä vaatii, että lapsen huoltoa koskeva asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Käräjäoikeuden on päätöksessään mainittava hylkäämisen perusteena olevat seikat.

Kun käräjäoikeus on 1 tai 2 momentin nojalla hylännyt hakemuksen, voidaan lapsen

huoltoa tai tapaamisoikeutta taikka lapsen luovuttamista koskeva asia panna vireille tuomioistuimessa hakijan tai sosiaalilautakunnan tekemällä hakemuksella lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaisesti, jollei asia jo ole vireillä tuomioistuimessa. Myös hakijan vastapuoli voi panna asian vireille. Käräjäoikeuden on ilmoitettava vireillepano-oikeudesta asianosaisille ja sosiaalilautakunnalle. Jos asia on jo vireillä tuomioistuimessa, käräjäoikeuden on ilmoitettava päätöksestään sanotulle tuomioistuimelle.

15 §

Huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanomääräys

Kun tuomioistuin päättää, että lapsen huoltoa koskeva päätös on pantava täytäntöön, hakijan vastapuoli velvoitetaan luovuttamaan lapsi hakijalle.

Täytäntöönpano voidaan määrätä toimitettavaksi joko siten, että vastapuoli velvoitetaan luovuttamaan lapsi sakon uhalla taikka siten, että lapsi määrätään noudettavaksi.

16 §

Tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanomääräys

Tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön velvoittamalla hakijan vastapuoli sallimaan lapsen ja hakijan väliset tapaamiset sekä ryhtymään muihin toimenpiteisiin tapaamisten toteuttamiseksi siten kuin täytäntöönpantavassa päätöksessä on määrätty.

Täytäntöönpano voidaan määrätä toimitettavaksi siten, että hakijan vastapuoli velvoitetaan sakon uhalla täyttämään mitä päätöksessä on määrätty.

Tapaamisoikeuden täytäntöönpano voidaan kuitenkin määrätä toimitettavaksi myös siten, että lapsi määrätään noudettavaksi, jos voidaan pitää todennäköisenä, että tapaaminen muutoin jää toteutumatta, ja jos tähän on lapsen edun kannalta erittäin painavia syitä.

17 §

Täytäntöönpanon turvaamistoimet

Määrätessään huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen pantavaksi täytäntöön tuomioistuin voi 15 ja 16 §:ssä mainittujen velvoitteiden lisäksi:

1) määrätä, että hakija tai hakijan vastapuoli ei saa muuttaa lapsen olinpaikkaa tai sijoittaa lasta hoidettavaksi kodin ulkopuolelle;

2) velvoittaa hakijan olemaan saapuvilla lasta noudettaessa;

3) määrätä, että hakijan on ennen tapaamisen tai luonapidon ajankohtaa ilmoitettava, jos hän on estynyt tapaamasta tai pitämästä lasta luonaan;

4) velvoittaa tapaamisoikeutta koskevassa täytäntöönpanossa hakijan tallettamaan oman ja lapsen voimassa olevan passin ulosottomiehen huostaan;

5) velvoittaa hakijan vastapuolen ilmoittamaan lapsen olinpaikan;

6) velvoittaa hakijan taikka hakijan vastapuolen muutoin tekemään jotain tai kieltää heitä tekemästä jotain; taikka

7) antaa muita sellaisia hakijaa tai vastapuolta velvoittavia määräyksiä, jotka ovat tarpeen täytäntöönpanon turvaamiseksi ja lapsen edun suojaamiseksi.

Velvoitteet täytäntöönpanon turvaamiseksi määrätään täytettäväksi sakon uhalla. Hakijalle asetettu velvoite voidaan kuitenkin määrätä täytettäväksi myös uhalla, että tuomioistuimen täytäntöönpanomääräykseen perustuva täytäntöönpano raukeaa.

Tässä laissa tarkoitettussa täytäntöönpanossa ei voida päättää turvaamistoimista oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n nojalla.

18 §

Ulkasakon asettaminen

Ulkasakko asetetaan markkamäärältään kiinteänä.

Erityisestä syystä ulkasakko voidaan kuitenkin asettaa siten, että sen suuruus määräytyy ajan kulumisen mukaan (*juokseva ulkasakko*). Juokseva ulkasakko asetetaan määräämällä ulkasakolle kiinteä peruserä sekä lisäerä jokaista sellaista päätöksessä ilmoitettavaa ajanjaksoa (*ulkasakkojakso*) varten, jonka kuluessa päätöstä ei ole noudatettu. Tapaamisoikeuden täytäntöönpanemiseksi juokseva ulkasakko voidaan asettaa myös määräämällä lisäerä jokaisesta kerrasta, jona päätöstä ei ole noudatettu. Juokseva ulkasakko voidaan asettaa asettamispäivästä laskettavalle enintään kuuden kuukauden ajanjaksolle.

Ulkasakon asettaneen tuomioistuimen on

ilmoitettava velvoitteesta ja uhkasakosta välittömästi sille, jota velvoite koskee.

Uutta ulkasakkoa ei saa asettaa, ellei kysymystä aikaisemman ulkasakon tuomitsemisesta ole käsitelty ja ajanjakso, jolle juokseva ulkasakko on asetettu, ole päättynyt.

19 §

Ulkasakon tuomitseminen

Jollei asianosainen noudata, mihin hänet on velvoitettu, tuomioistuin voi hänen vastapuolensa hakemuksesta tuomita ulkasakon maksettavaksi, vaikka ulkasakon asettamista koskeva päätös ei olisi lainvoimainen. Jos lapsi on määrätty noudettavaksi, voi myös ulosottomies hakea 17 §:n nojalla noutamisen turvaamiseksi asetetun ulkasakon tuomitsemista maksettavaksi ja uuden ulkasakon asettamista.

Ennen ulkasakon tuomitsemista on asianosaiselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Ulkasakkoa ei voida tuomita maksettavaksi, jos asianosainen näyttää, että hänellä on ollut velvoitteen noudattamatta jättämiseen hyväksyttävä syy, tai jos velvoite on täytetty ennen tuomitsemispäätöksen antamista.

20 §

Ulkasakkolain soveltaminen

Tässä laissa tarkoitetun ulkasakon asettamisessa ja tuomitsemisessa noudatetaan soveltuvin osin lisäksi ulkasakkolain (1113/90) 8 §:n, 11 §:n, 12 §:n 2 momentin sekä 13 §:n säännöksiä.

5 luku

Ulosottomiehelle kuuluva täytäntöönpano

21 §

Ulosottomiehen toimivalta ja noudatettavat säännökset

Ulosottomiehelle kuuluu sen lisäksi, mitä 22 §:ssä säädetään, täytäntöönpano silloin, kun tuomioistuin on määrännyt lapsen noudettavaksi tai on antanut 25 §:n 1 momentissa tarkoitettun määräyksen taikka muun tässä laissa tarkoitettun määräyksen, jollei sen täytäntöönpano tämän lain tai tuomioistuimen määräyksen mukaan kuulu asianosaiselle.

Uhkakakon hakemisesta tuomittavaksi säädetään 19 §:ssä.

Ulosottomiehen täytäntöönpanotoimista on, jollei tässä laissa toisin säädetä, soveltuvin osin voimassa, mitä tuomion tai päätöksen täytäntöönpanosta sekä kuluista ja muutoksenhausta ulosottolaissa säädetään.

22 §

Täytäntöönpano ilman tuomioistuimen täytäntöönpanomääräystä

Kun ulosottomies päättää huoltoa koskevista täytäntöönpanosta 4 §:n 2 momentin nojalla, hänen on noudettava lapsi, jolle päätöstä noudateta vapaaehtoisesti.

Jos ulosottomies kuitenkin katsoo, että täytäntöönpano vaatisi noutamisen sijasta uhkakakon asettamista, hänen on siirrettävä asia 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Samoin hänen on menteltävä, jos olosuhteet ovat päätöksen antamisen jälkeen muuttuneet ja tällä saattaa olla merkitystä täytäntöönpanoon tai jos asiassa erityisestä syystä olisi järjestettävä sovittelu taikka jos siirtämiseen on muu perusteltu syy.

Kun ulosottomies siirtää asian, hänen on päätöksessään ilmoitettava siirtämisen syy.

23 §

Sovittelijan toiminnan jatkuminen

Tämän lain mukaisen sovittelun asiassa toimitaneen henkilön tulee senkin jälkeen, kun tuomioistuin on määrännyt lapsen noudettavaksi, ulosottomiehen pyynnöstä jatkaa asianosaisten yhteistoiminnan edistämistä sekä lapsen tukemista.

24 §

Nouto

Noutamisessa on henkilön, joka on toimitanut asiassa tämän lain mukaisen sovittelun, tai sosiaalihuollon viranomaisen edustajan oltava läsnä. Sovittelijan tai sosiaalihuollon edustajan on pyydettävä paikalle saatavilla oleva lapselle läheinen henkilö sekä tarvittaessa kutsuttava paikalle myös lääkäri tai muu asiantuntija.

Ulosottomies voi tuomioistuimen täytäntöönpanomääräyksen tai 22 §:ään perustuvan

täytäntöönpanon raukeamisen uhalla velvoittaa hakijan olemaan saapuvilla lasta noudettaessa.

6 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Väliaikaiset turvaamistoimet huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanossa

Milloin on aihetta otaksua, että lapsi täytäntöönpanon estämiseksi viedään maasta tai muutetaan paikasta toiseen taikka jos asia muutoin on kiireellinen, täytäntöönpanoasiaa käsittelevä tuomioistuin voi huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi välittömästi vastapuolta kuulematta määrätä, että sosiaalihuollon viranomaisen on sijoitettava lapsi väliaikaisesti valtion, kunnan tai kuntayhtymän omistamaan tai ylläpitämään laitokseen taikka muuhun sopivaan hoitoon tai määrätä väliaikaisista 17 §:n mukaisista täytäntöönpanon turvaamistoimista (*väliaikainen turvaamistoimi*).

Erittäin kiireellisessä 1 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, jossa ei ole mahdollisuutta pyytää tuomioistuinta määräämään asiasta, ulosottomies tai poliisiviranomainen voi huoltajan vaatimuksesta lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi ottaa lapsen välittömästi haltuunsa siitä riippumatta, onko tämän lain mukainen täytäntöönpanoasia vireillä. Sosiaalihuollon viranomaisen on tällöin sijoitettava lapsi 1 momentin mukaisesti.

Ulosottomiehen tai poliisiviranomaisen on heti ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettusta toimenpiteestä täytäntöönpanoasiaa käsittelevälle tuomioistuimelle tai, jos täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tuomioistuimessa, käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirissä toimenpide on tapahtunut. Tuomioistuimen on niin pian kuin mahdollista ilmoituksen saapumisen jälkeen määrättävä väliaikaisesta turvaamistoimesta 1 ja 4 momentin mukaisesti tai määrättävä toimenpide peruutettavaksi. Ulosottomiehen tai poliisiviranomaisen on heti ilmoitettava 2 momentissa tarkoitettua toimenpiteestä myös sille ulosottomiehelle, jonka käsiteltävänä on 4 §:n 2 momentin mukainen täytäntöönpanohakemus.

Tuomioistuimen 1 ja 3 momentin nojalla määräämä väliaikainen turvaamistoimi on

voimassa, kunnes täytäntöönpanoasiassa on annettu päätös. Jos täytäntöönpanoasia ei ole vireillä tuomioistuimessa käräjäoikeuden määrätessä väliaikaisesta turvaamistoimesta 3 momentin nojalla, turvaamistoimi on kuitenkin voimassa vain käräjäoikeuden määrämisen enintään yhden viikon ajan. Väliaikainen turvaamistoimi on määrättävä viipymättä peruutettavaksi, kun siihen ei enää ole ai-
hetta.

26 §

*Uhkasakon periminen ja muunto-
rangaistuksen määrääminen*

Tämän lain nojalla maksettavaksi tuomittu uhkasakko peritään ulosottoin ja sako-
tettu haastetaan muuntorangaistuksen määrää-
mistä koskevaan oikeudenkäyntiin rangaist-
usten täytäntöönpanosta annetun lain 6 luvun
5 ja 6 §:n mukaisesti. Uhkasakosta ei kui-
tenkaan saa määrätä muuntorangaistusta, el-
leivät erittäin painavat syyt sitä vaadi. Jos
muuntorangaistusta ei ole määrätty, muun-
nettavina olleiden sakkojen perimistä jatke-
taan ulosottoin.

27 §

*Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan
asian vaikutus täytäntöönpanoasian
käsittelemiseen*

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koske-
van asian vireilläolo ei estä päätöksen täy-
täntöönpanoa, ellei päätöksen täytäntöönpano-
a ole kielletty tai määrätty keskeytettäväksi
taikka ellei huollosta tai tapaamisoikeudesta
ole annettu uutta täytäntöönpanokelpoista
päätöstä tai väliaikaismääräystä.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koske-
vaa asiaa ja tämän lain mukaista täytäntöön-
panoasiaa ei voida käsitellä samassa oikeu-
denkäynnissä.

28 §

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Tässä laissa tarkoitettu täytäntöönpanoa
koskeva käräjäoikeuden päätös voidaan pan-
na heti täytäntöön, vaikka päätös ei ole
saanut lainvoimaa, jollei päätöksessä ole toi-
sin määrätty tai muutoksenhakutuomioistuin
noudattaen soveltuvin osin, mitä ulosottolais-
sa säädetään täytäntöönpanon keskeyttämi-
sestä ulosottoa koskevan muutoksenha-

kemuksen johdosta, toisin määrää. Uhkasa-
kon perimiseksi ulosmitattua omaisuutta ei
kuitenkaan saa myydä ennen kuin päätös,
jolla uhkasakko on tuomittu maksettavaksi,
on lainvoimainen.

29 §

Päätöksen lähettäminen ulosottomiehelle

Kun ulosottomies on määrätty noutamaan
lapsi, tuomioistuimen tulee, jos sen päätös on
pantavissa täytäntöön, hakijan pyynnöstä toi-
mittaa päätös asianomaiselle ulosottomiehelle
ja kehottaa tätä huolehtimaan päätöksen täy-
täntöönpanosta.

30 §

Muutoksenhakukielto

Valittamalla ei saa hakea muutosta pää-
tökseen, jolla:

1) asia on 5 §:n tai 22 §:n 2 momentin
nojalla siirretty;

2) hakemus on 14 §:n nojalla hylätty;

3) 25 §:n nojalla on määrätty lapsen vä-
liaikaisesta sijoittamisesta tai uhkasakon aset-
tamisesta; taikka

4) tapaamisoikeutta koskevia ehtoja on
13 §:n nojalla käsittelyn ajaksi tai muutoin
väliaikaisesti muutettu.

Päätöksestä, jolla tuomioistuin on määrän-
nyt lapsen sijoitettavaksi tai muuttanut ta-
paamisoikeutta koskevia ehtoja väliaikaisesti,
voidaan kuitenkin kannella. Kantelulle ei ole
määräaikaa.

31 §

*Valtion varoista suoritettavat korvaukset ja
kustannukset*

Tuomioistuimen määräyksestä kuulluille
todistajille ja asiantuntijoille suoritettavat
korvaukset, korvaus lääkärille tai muulle
asiantuntijalle tämän lain mukaisista tehtä-
vistä sekä kustannukset sovittelun suoritta-
misesta ja 25 §:ssä tarkoitettusta lapsen sijoit-
tamisesta maksetaan valtion varoista.

Asianosaiselle maksetaan ennakolta valtion
varoista myös 12 §:n 3 momentissa tarkoi-
tettuun lääkärin tai muun asiantuntijan tutki-
mukseen tehtävää matkaa varten välttämät-
tömät matka- ja toimentulokustannukset
noudattaen soveltuvin osin tuossa linkoh-
dassa mainitun lain säännöksiä.

Tässä pykälässä tarkoitetut korvaukset ja kustannukset jäävät valtion vahingoksi.

32 §

Virka-apu

Ulosottomiehen pyynnöstä sosiaalihuollon viranomaisen on annettava täytäntöönpanon suorittamiseksi tarpeellista virka-apua.

Tuomioistuimen tai ulosottomiehen pyynnöstä poliisiviranomaisen tulee antaa virka-apua lapsen ja tämän huoltajan olinpaikan selvittämiseksi sekä päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseksi.

33 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen sekä lapsen palauttamista koskevan määräyksen täytäntöönpano

Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu päätös pannaan yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta annetun lain (588/77) 8 ja 12 §:n nojalla täytäntöön Suomessa tämän lain mukaisesti. Vastaavasti pannaan täytäntöön myös Islannissa annettu Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta tehdyn sopimuksen (SopS 9/33) 10 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu lapsen huoltoa koskeva päätös.

Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu vieraassa valtiossa annettu päätös pannaan täytäntöön lapsen huollosta ja ta-

paamisoikeudesta annetun lain 45 §:n mukaisesti, jos on kysymys muussa kuin 1 momentissa mainitussa valtiossa annetusta lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevasta päätöksestä tai lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 26 §:ssä tarkoitettusta päätöksestä, jossa lapsen poisvieminen tai palauttamatta jättäminen on todettu luvottomaksi.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 30 §:ssä tarkoitettu lapsen palauttamisesta annettu määräys pannaan täytäntöön mainitun lain 46 §:n mukaisesti.

34 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

35 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Samalla kumotaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun päätöksen täytäntöönpanosta 4 päivänä heinäkuuta 1975 annettu laki (523/75) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Jos muussa laissa viitataan viimeksi mainittuun lakiin, on sen asemesta sovellettava tätä lakia.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen lailla.

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/83) 44 §, 45 §:n 1 momentti sekä 46 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 4 päivänä maaliskuuta 1994 annetussa laissa (186/94), sekä

lisätään lakiin uusi 48 a § seuraavasti:

44 §

Päätöksen lähettäminen käräjäoikeudelle

Kun Helsingin hovioikeus on määrännyt lapsen palauttavaksi 30 §:n nojalla, sen

tulee viran puolesta lähettää päätös toimivaltaiselle käräjäoikeudelle täytäntöönpanoa varten sekä kehottaa tätä kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 46 §:ssä säädetään.

Kun hovioikeus on vahvistanut, että vieraassa valtiossa annettu päätös on pantavissa täytäntöön Suomessa, hovioikeuden on hakijan pyynnöstä lähetettävä päätös ja täytäntöönpanoa koskeva hakemus toimivaltaiselle käräjäoikeudelle, mikäli päätös voidaan 43 §:n 3 momentin nojalla panna täytäntöön. Hovioikeuden on samalla kehotettava käräjäoikeutta kiireellisesti huolehtimaan täytäntöönpanosta siten kuin 45 §:ssä säädetään.

45 §

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen täytäntöönpano

Suomessa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu, vieraassa valtiossa annettu lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva päätös pannaan täytäntöön siten kuin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (/) säädetään. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä sen jälkeen kun lapsi on täyttänyt 16 vuotta.

46 §

Lapsen palauttamisesta annetun määräyksen täytäntöönpano

Lapsen palauttamisesta 30 §:n nojalla annettu määräys on vastapuolta kuulematta pantava täytäntöön määräämällä lapsi noudettavaksi. Määräyksen täytäntöönpanossa on lisäksi muutoin noudatettava, mitä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu.

Jos lapsi on määrätty palautettavaksi hakemuksesta, joka oli tehty ennen kuin vuosi oli kulunut lapsen luvattomasta poisviemi-

sestä tai palauttamatta jättämisestä, määräys lapsen palauttamisesta voidaan jättää pane-matta täytäntöön ainoastaan, jos lapsi vastustaa palauttamista ja hän on saavuttanut sellaisen iän ja kypsyyden, että hänen mielipiteeseensä on aiheellista kiinnittää huomiota.

48 a §

Väliaikainen turvaamistoimi

Jos on perusteltua aihetta otaksua, että huoltaja aikoo ilman toisen huoltajan suostumusta viedä lapsen luvattomasti pois maasta, ulosottomies tai poliisiviranomainen voi huoltajan vaatimuksesta ottaa lapsen välittömästi haltuunsa ja lapsi on tällöin sijoitettava siten kuin lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (/) 25 §:n 2 momentissa säädetään (*väliaikainen turvaamistoimi*). Väliaikainen turvaamistoimi voidaan suorittaa ainoastaan, jos asia on niin kiireellinen, että huoltaja ei voi estää lapsen maastaviemistä pyytämällä 17 §:ssä tarkoitettua väliaikaista määräystä.

Väliaikainen turvaamistoimi on lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:n 3 momentin mukaisesti heti viran puolesta saatettava tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tuomioistuimen päätös, jolla lapsi on määrätty väliaikaisesti sijoitettavaksi, on voimassa tuomioistuimen määräämän enintään yhden viikon ajan. Toimenpiteestä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä sanotun lain 25 §:n mukaisesta väliaikaisesta turvaamistoiimesta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen lailla.

Laki**sosiaalihuoltolain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/82) 17 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 3 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (736/92), seuraavasti:

17 §

Kunnan on myös huolehdittava lasten ja nuorten huollon, lasten päivähoiton, kehitysvammaisten erityishuollon, vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien sekä päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvien palveluiden, lastenvalvojalle säädettyjen tehtävien ja muiden isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, elatusavun turvaamiseen, ottolapsineuvon-

taan, perheasioiden sovitteluun sekä lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden ja muiden sosiaalipalveluiden järjestämisestä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Laki**avioliittolain 20 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/29) 20 §:ään, sellaisena kuin se on 16 päivänä huhtikuuta 1987 annetussa laissa (411/87), uusi 3 momentti seuraavasti:

20 §

Sovittelijat voivat antaa pyynnöstä apua ja tukea myös silloin, kun lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen tai sopimuksen noudattamisessa ilmenee ristiriitoja.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Laki**rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 6 luvun 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rangaistusten täytäntöönpanosta 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun lain 6 luvun 12 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä heinäkuuta 1977 annetussa laissa (595/77), seuraavasti:

6 luku

Sakosta ja sakon muuntorangaistuksesta

12 §

Sen jälkeen kun alioikeuden päätös muuntorangaistuksen määräämistä koskevassa asiassa on julistettu, ei muunnettavina olleiden sakkojen perimistä ulosottoimin saa jatkaa. Jos muuntorangaistus on jätetty määräämättä

lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain (/) 26 §:n nojalla, sakkojen perimistä kuitenkin jatketaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996. Siirtymäsäännöksistä säädetään erikseen lailla.

Laki**uhkasakkolain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 14 päivänä joulukuuta 1990 annetun uhkasakkolain (1113/90) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Soveltamisalan rajoitukset

Lakia ei sovelleta uhkasakkoon, teettämishakaan tai keskeyttämishakaan, jonka asettaminen kuuluu yleisen tuomioistuimen

tai ulosottoviranomaisen toimivaltaan, ellei muualla laissa erikseen toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

Helsingissä 18 päivänä kesäkuuta 1996

